

- развођење аката и предмета,
 - роковник предмета,
 - отпрамање поште (начин отпрамања поште, књига отпраме поште путем курир и књига отпраме поште путем поште),
 - организација пријема странке, радно просторије и њихово кориштење.
- 2) *Архивско пословање*
- архивирање и чување завршених предмета и аката,
 - вођење и кориштење архивске књиге,
 - услови за чување регистратурског материјала и архивске грађе,
 - листа категорија регистратурског материјала с роковима чувања,
 - поступак одабирања архивске грађе из регистратурског материјала,
 - примопредаја архивске грађе надлежном архиву).
- 3) *Овјера потписа, рукописа и пријеписа*
- надлежност органа за овјеру потписа, рукописа и пријеписа,
 - овјера потписа и рукописа,
 - овјера пријеписа,
 - посебни случајеви овјере исправа,
 - овјера исправа према Хашкој конвенцији,
 - евиденција и мјесто овјере потписа, рукописа и пријеписа.
- 4) *Печати*
- намјена печата,
 - облик и садржај печата,
 - израда печата,
 - чување и употреба печата,
 - евиденције о печатима,
 - уништавање печата,
 - оглашавање неважећим несталог печата и израда новог умјесто несталог печата.
- б) *Правни извори и литература*
- Закон о печату институција БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 12/98, 14/03 и 62/11),
 - Закон о архивској грађи и архиву БиХ ("Службени гласник БиХ", број 16/01),
 - Закон о овјеравању потписа, рукописа и преписа ("Службени гласник РС", број 106/09),
 - Закон о овјеравању потписа, рукописа и пријеписа ("Службени лист СР БиХ", бр. 37/01 и 39/75),
 - Одлука о канцеларијском пословању министарстава, служби, институција и других органа Савјета министара БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 21/01 и 29/03),
 - Упутство о начину вршења канцеларијског пословања министарстава, служби, институција и других органа Савјета министара БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 35/03, 92/05 и 40/07),
 - Упутство о поступку и начину израде, начину вођења и садржају евиденције о печатима, уништавању и стављању ван употребе печата институција БиХ ("Службени гласник БиХ", број 6/12),
 - Правилник о заштити и чувању архивске грађе у архиву БиХ и регистратурске грађе у институцијама БиХ ("Службени гласник БиХ", број 10/03),

- Правилник о преузимању архивске грађе у Архив БиХ ("Службени гласник БиХ", број 10/03),
- Упутство о архивској књизи, чувању регистратурне и архивске грађе и примопредаји архивске грађе између министарстава, служби, институција и других тијела Савјета министара БиХ и Архива БиХ ("Службени гласник БиХ", број 16/06).

V - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 6.

(Престанак важења Програма)

Ступањем на снагу овог Програма престаје да важи Програм стручног управног испита за приправнике, лица са високом школском спремом и запосленике на нивоу Босне и Херцеговине ("Службени гласник БиХ", број 34/11).

Члан 7.

(Ступање на снагу)

Овај Програм ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 08-02-2-12948/12
29. јануара 2013. године

Министар
Бариша Чолак, с. р.

Na osnovu člana 56. stav 3. Zakona o radu u institucijama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 26/04, 7/05, 48/05 i 60/10) i čl. 5. i 33. Odluke o uvjetima i načinu polaganja stručnog upravnog ispita pripravnika, lica sa visokom školskom spremom i zaposlenika na nivou Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 104/10 i 105/12), ministar pravde Bosne i Hercegovine, u saradnji sa Uredom za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Agencijom za državnu službu Bosne i Hercegovine, donosi

PROGRAM

STRUČNOG UPRAVNOG ISPITA ZA PRIPRAVNIKE, LICA SA VISOKOM ŠKOLSKOM SPREMOM I ZAPOSLENIKE NA NIVOU BOSNE I HERCEGOVINE

I - OPĆE ODREDBE

Члан 1.

(Предмет)

Ovim programom propisuje se gradivo, pravni izvori i pravna literatura za predmete iz kojih zaposleni sa visokom, višom i srednjom školskom spremom i pripravnici (u daljem tekstu: kandidati) na nivou Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BiH) polažu stručni upravni ispit (u daljem tekstu: stručni ispit) za obavljanje poslova iz nadležnosti organa uprave.

Члан 2.

(Области)

Стручни испит обухвата слjedeће предмете:

- a) Osnove ustavnog sistema i evropske integracije,
- b) Osnove uprave u BiH,
- c) Upravni postupak i upravni spor,
- d) Radni odnosi i
- e) Kancelarijsko poslovanje u organima uprave BiH, službama, tijelima i institucijama BiH.

II. PROGRAM STRUČNOG ISPITA ZA KANDIDATE SA VISOKOM ŠKOLSKOM SPREMOM

Član 3.

(Građivo, pravni izvori i pravna literatura za kandidate sa visokom školskom spremom)

Program stručnog ispita za kandidate sa visokom školskom spremom, obuhvata predmete, građivo, pravne izvore i pravnu literaturu, i to:

(1) Osnove ustavnog sistema i evropske integracije

a) Građivo

1) Ustavni sistem BiH

- opće karakteristike BiH kao države (kontinuitet, demokratska načela, sastav, kretanje roba, usluga, kapitala i lica, glavni grad, simboli i državljanstvo),
- ljudska prava i osnovne slobode (ljudska prava, međunarodni standardi, izbjeglice i raseljena lica),
- nadležnosti i odnosi institucija BiH i entiteta,
- nadležnost entiteta,
- dodatne nadležnosti institucija BiH,
- izborni sistem u BiH,
- unutrašnja struktura vlasti u BiH,
- Parlamentarna skupština BiH (Dom naroda i Predstavnički dom - izbor, mandat i ovlaštenja),
- Predsjedništvo BiH (izbor, mandat i ovlaštenja),
- Vijeće ministara (sastav, izbor i ovlaštenja),
- Ustavni sud BiH (sastav, nadležnost i odluke),
- Tužilaštvo BiH (sastav, izbor i ovlaštenja),
- Pravobranilaštvo BiH (sastav, izbor i ovlaštenja),
- Ombudsmen za ljudska prava BiH (sastav, izbor i ovlaštenja),
- organizacija vlasti u Brčko Distriktu BiH,
- organizacija vlasti u Republici Srpskoj,
- organizacija vlasti u Federaciji BiH,
- Centralna banka BiH (upravni odbor i nadležnost).

2) Osnove Evropskih integracija

- nastanak i proširenje Evropske unije,
- ciljevi integracija,
- institucije Evropske unije (Vijeće Evropske unije, Evropsko vijeće, Evropska komisija, Evropski parlament, Sud Evropskih zajednica, Evropski revizorski sud, Evropski Ombudsman i Evropska Centralna banka),
- funkcioniranje, procedure i akti Evropske unije,
- pravo i izvori prava Evropske unije,
- proces stabilizacije i pridruživanja (kriteriji za članstvo, od podnošenja zahtjeva do članstva, PSP/SAP, hronologija odnosa BiH i Evropske unije, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, finansijska podrška).

b) Pravni izvori i literatura

- Ustav Bosne i Hercegovine (Opći okvirni sporazum za mir u BiH - Aneks 4) i Amandman I na Ustav BiH,
- Sporazum o ljudskim pravima (Opći okvirni sporazum za mir u BiH - Aneks 6),
- Ustav Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", broj 21/92) i Amandmani na Ustav Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05 i 117/05),
- Ustav Federacije BiH i Amandman I na Ustav Federacije BiH ("Službene novine FBiH", br. 1/94, 13/97, 5/98, 16/02, 22/02, 52/02, 18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05),
- Ustavi kantona Federacije BiH i Amandmani na Ustav kantona Federacije BiH: Unsko-sanski kanton

("Službeni list Unsko-sanskog kantona", broj 1/95), Posavski kanton ("Narodne novine Posavskog kantona", broj 1/96), Tuzlansko-podrinjski kanton ("Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona", broj 7/97), Zeničko-dobojski kanton ("Službene novine FBiH", broj 7/96), Bosansko-podrinjski kanton ("Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona", broj 3/97), Srednjo-bosanski kanton ("Službene novine Srednjo-bosanskog kantona", broj 1/97), Hercegovačko-neretvanski kanton ("Narodne novine Hercegovačko-neretvanskog kantona", broj 1/97), Zapadno-hercegovački kanton ("Narodne novine Zapadno-hercegovačkog kantona", broj 1/96), Kanton Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 1/96) i Herceg-bosanski kanton ("Narodne novine Herceg-bosanskog kantona", broj 3/96).

- Statut Brčko Distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 17/08),
- Izborni zakon BiH ("Službeni glasnik BiH" br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 i 32/10),
- Zakon o pravobranilaštvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 8/02, 10/02, 44/04 i 102/09),
- Zakon o tužilaštvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04 i 97/09),
- Zakon o ombudsmenu za ljudska prava BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 35/04 i 32/06).

(2) Osnove uprave u BiH

a) Građivo

1) Osnove uprave u BiH

- načela organiziranja i rada organa uprave (načela zakonitosti, samostalnosti, efikasnosti, javnosti, upotrebe jezika i pisma),
- poslovi organa uprave (provođenje utvrđene politike i izvršavanje zakona i drugih propisa, obavljanje upravnog nadzora, donošenje provedbenih propisa, predlaganje i davanje preporuka iz oblasti zakonodavstva, odgovaranje na pitanja organa zakonodavne vlasti, obavljanje drugih upravnih i stručnih poslova određenih zakonom i drugim propisima),
- povjeravanje javnih ovlaštenja (kome se povjeravaju, način povjeravanja i upravni nadzor nad radom institucija koje imaju javna ovlaštenja),
- odnos organa uprave prema organima zakonodavne vlasti (odgovornosti i ovlaštenja),
- odnos organa uprave prema organima izvršne vlasti (ovlaštenja organa izvršne vlasti),
- odnosi organa uprave prema sudovima i tužilaštvima,
- međusobni odnosi organa uprave (ovlaštenja i obaveze organa uprave u međusobnim odnosima, međusobna saradnja organa uprave na istom i različitom nivou vlasti),
- odnosi organa uprave prema ombudsmanima,
- odnosi organa uprave prema preduzećima (društvima) i drugim pravnim licima,
- odnos organa uprave prema strankama,
- načela organizacije organa uprave,
- pravilnik o unutrašnjoj organizaciji organa uprave (sadržaj i način donošenja),
- rukovodilac organa uprave i njegov zamjenik (imenovanje i razrješenje, ovlaštenja i odgovornosti),

- rukovodeći državni službenici i službenici s posebnim ovlaštenjama (postavljanje, razrješenje i ovlaštenja),
 - inspeksijski nadzor (ko obavlja inspeksijski nadzor, pokretanje postupka, ovlaštenja i obaveze inspektora, vrste upravnih mjera),
 - sredstva za rad organa uprave (vrste sredstava).
- 2) *Državni organi uprave*
- odnosi državnih organa uprave prema Predsjedništvu BiH,
 - odnos državnih organa uprave prema Vijeću ministara BiH,
 - odnos državnih organa uprave prema entitetskim organima uprave i organima uprave Brčko Distrikta BiH,
 - osnivanje i vrste državnih organa uprave,
 - rukovođenje državnim organima uprave (ministar i njegov zamjenik - imenovanje, ovlaštenja i obveze, direktor i zamjenik direktora upravne organizacije - imenovanje, ovlaštenja, odgovornosti i obaveze),
 - rukovodeći državni službenici u državnim organima uprave (vrste, postavljanje, ovlaštenja i odgovornost),
 - odgovornost ministra i njegovog zamjenika i direktora upravne organizacije,
 - propisi i drugi akti državnih organa uprave,
 - inspeksijski nadzor (zajedničke odredbe, upravna inspekcija).
- 3) *Entitetski organi uprave i organi uprave Brčko Distrikta BiH*
- organi uprave Republike Srpske,
 - organi uprave Federacije BiH,
 - organi uprave Brčko Distrikta BiH.
- 4) *Osnove lokalne samouprave*
- poslovi lokalne samouprave,
 - organizacija lokalne samouprave,
 - upravni nadzor nad radom organa lokalne samouprave,
 - pravo općina na međusobnu saradnju i udruživanje u saveze i druge oblike udruživanja.
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Zakon o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09),
 - Zakon o Vijeću ministara BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08),
 - Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09 i 87/12),
 - Zakon o Vladi Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", broj 118/08),
 - Zakon o republičkoj upravi ("Službeni glasnik RS", br. 118/08 i 11/09),
 - Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 101/04, 42/05 i 118/05),
 - Zakon o Vladi Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 8/95, 19/03, 2/06 i 8/06),
 - Zakon o upravi Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 28/98 i 26/02),
 - Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 49/06),
 - Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave ("Službene novine Federacije BiH", br. 5/03, 19/03, 42/03, 26/04, 42/04, 38/05, 2/06 i 8/06),
 - Odluka o poslovima osnovnih djelatnosti i pomoćno-tehničkim poslovima i uvjetima za njihovo obavljanje u organima uprave institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 12/03),
 - Odluka o načelima za utvrđivanje unutrašnje organizacije uprave institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 12/03).
- (3) Upravni postupak i upravni spor**
- a) *Gradivo*
- 1) *Upravni postupak*
- Opće odredbe
- osnovna načela za vođenje upravnog postupka (važenje zakona, poseban postupak, supsidijarna primjena zakona, načelo zakonitosti, zaštita prava i sloboda građana i zaštita javnog interesa, načelo transparentnosti, načelo javnosti, načelo efiksnosti, načelo materijalne istine, načelo saslušanja stranke, ekonomičnost postupka, pomoć nekoj stranci, ocjena dokaza, samostalnost u rješavanju, pravo žalbe, konačnost rješenja, pravosnažnost rješenja, upotreba jezika i pisma),
 - pojam i značaj upravnog postupka,
 - primjena Zakona o upravnom postupku,
 - nadležnost (stvarna i mjesna nadležnost, prostorno ograničenje nadležnosti, stranke s diplomatskim imunitetom, sukob o nadležnosti, službeno lice ovlašteno za vođenje postupka i za rješavanje, pravna pomoć i izuzeće),
 - stranka u upravnom postupku i njeno zastupanje (pojam stranke, procesna sposobnost i zakonski zastupnik, privremeni zastupnik, zajednički predstavnik i punomoćnik),
 - komuniciranje organa i stranaka (podnesci, pozivanje, zapisnik, razgledanje spisa i obavještanje o toku postupka),
 - dostavljanje pismena (način dostavljanja, obavezno lično dostavljanje, posredno dostavljanje, posebni slučajevi dostavljanja, dostavnica i greške u dostavljanju),
 - rokovi (vrste i računanje rokova),
 - povrat u predašnje stanje (uvjeti, rokovi i odlučivanje o povratu u predašnje stanje),
 - održavanje reda,
 - troškovi postupka (troškovi organa i stranaka i oslobađanje od plaćanja troškova).
- Prvostepeni postupak
- pokretanje postupka i zahtjevi stranaka (pokretanje postupka, izmjena zahtjeva, spajanje stvari u jedan postupak, odustajanje od zahtjeva, poravnanje),
 - postupak do donošenja rješenja (zajedničke odredbe, skraćeni postupak, poseban ispitni postupak, prethodno pitanje, usmena rasprava),
 - dokazivanje (opće odredbe, isprave, uvjerenja, svjedoci, izjava stranke, vještaci, tumači i prevodioci, uviđaj, osiguranje dokaza),
 - rješenje (organ koji donosi rješenje, oblik i sastavni dijelovi rješenja, vrste rješenja, rok za izdavanje rješenja, ispravljanje grešaka u rješenju),
 - zaključak.
- Pravni lijekovi
- Redovni pravni lijekovi:
- žalba (pravo žalbe, nadležnost organa za rješavanje po žalbi, rok za žalbu, sadržaj žalbe, predavanje žalbe, rad prvostepenog organa po žalbi, rješavanje drugostepenog organa po žalbi, žalba kada prvostepeno rješenje nije donijeto u zakonskom roku, rok za donošenje rješenja po žalbi, posebni

- slučajevi odlučivanja o žalbi, dostavljanje drugostepenog rješenja).
- Vanredni pravni lijekovi:
- obnova postupka (pokretanje i rješavanje o obnovi postupka),
 - mijenjanje i poništavanje rješenja u vezi s upravnim sporom,
 - zahtjev za zaštitu zakonitosti,
 - poništenje i ukidanje po pravu nadzora,
 - ukidanje i mijenjanje pravosnažnog rješenja uz pristanak ili po zahtjevu stranke,
 - vanredno ukidanje rješenja,
 - oglašavanje rješenja ništavnim,
 - pravne posljedice poništavanja i ukidanja rješenja.
- Izvršenje rješenja i zaključka
- izvršno rješenje (kad rješenje postaje izvršno),
 - administrativno izvršenje (uvjeti i način izvršenja - zaključak o dozvoli izvršenja),
 - izvršenje nenovčanih obaveza,
 - izvršenje radi osiguranja,
 - privremeni zaključak o osiguranju.
- 2) *Upravni spor*
- pojam i značaj upravnog spora,
 - vrste upravnih sporova,
 - pravo na pokretanje upravnog spora (ko može pokrenuti upravni spor),
 - nadležnost suda za rješavanje upravnog spora,
 - upravni akti protiv kojih se može pokrenuti upravni spor,
 - upravni akti protiv kojih se ne može pokrenuti upravni spor,
 - pobijanje upravnog akta (razlozi za pobijanje),
 - pokretanje upravnog spora (tužba, rok i sadržaj tužbe),
 - odluke suda u upravnom sporu (presude i rješenja),
 - vanredni pravni lijekovi,
 - obaveznost presuda,
 - postupak zaštite sloboda i prava građana zagarantiranih Ustavom BiH.
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Zakon o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07 i 93/09),
 - Zakon o upravnim sporovima BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10).
- (4) Radni odnosi**
- a) *Gradivo*
- 1) *Radni odnosi zaposlenika*
- pojam i bitni elementi radnog odnosa,
 - zaključivanje ugovora o radu (sadržaj ugovora), podaci koji se od zaposlenika ne mogu tražiti, probni rad i ugovor na neodređeno i određeno vrijeme,
 - radno vrijeme,
 - odmori i odsustva,
 - zaštita zaposlenika (maloljetnika, žena i materinstva, privremeno ili trajno nesposobnih za rad),
 - plate i naknade plate,
 - obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje za rad,
 - ocjenjivanje zaposlenika,
 - pripravnici i pripravnički rad,
 - volonteri i volonterski rad,
 - stručni ispit,
 - izumi i tehnička unaprjeđenja zaposlenika,
 - zabrana takmičenja zaposlenika sa poslodavcem,
 - disciplinska odgovornost,
 - naknada štete,
- prestanak ugovora o radu (način prestanka ugovora, otkaz ugovora, otkazni rok, otpremnina, program zbrinjavanja viška zaposlenika),
 - ostvarivanje prava i obaveza iz radnog odnosa (odlučivanje o pravima i zaštita prava iz radnog odnosa),
 - stavljanje zaposlenika na raspolaganje,
 - Pravilnik o radu,
 - kolektivni ugovori (pojam i pitanja koja se ugovorom uređuju),
 - reprezentativni sindikat,
 - radna knjižica,
 - štrajk (pojam i uvjeti za štrajk).
- 2) *Radni odnosi državnih službenika*
- opći pojmovi o državnoj službi (pojam, državni službenik, zapošljavanje i razvoj karijere, zastupljenost, principi državne službe, izuzeće u primjeni),
 - radna mjesta u državnoj službi,
 - dužnosti državnih službenika,
 - prava državnih službenika,
 - nespojivost sa dužnostima državnog službenika,
 - sekretari u Parlamentarnoj skupštini BiH i savjetnici,
 - interno oglašavanje,
 - javno oglašavanje,
 - opći uvjeti za postavljenje državnog službenika,
 - komisije za izbor (sastav, ostavka, izuzeće),
 - javni konkurs i izborni proces,
 - postavljenje državnog službenika,
 - zapošljavanje na određeno vrijeme,
 - probni period,
 - ocjena rada i unaprjeđenje,
 - premještaj (interni i eksterni) i direktno preuzimanje, prekobrojnost,
 - sekretar sa posebnim zadatkom,
 - uvjeti rada državnog službenika (propisi o radu i socijalnom osiguranju, godišnji odmor, odsustva, rad sa skraćenim radnim vremenom),
 - stručno obrazovanje i usavršavanje,
 - prestanak radnog odnosa državnog službenika, razrješenje i nepravilno postavljenje,
 - disciplinska odgovornost i povrede službene dužnosti,
 - disciplinski postupak (nadležnost i pokretanje postupka),
 - postupak pred disciplinskim komisijama i pravni lijekovi,
 - disciplinske mjere,
 - suspenzije (krivični postupak, preventivna suspenzija),
 - upravljanje državnom službom (institucije, Agencija za državnu službu, Odbor državne službe za žalbe),
 - primjena propisa iz zdravstvene zaštite, penzijsko-invalidskog osiguranja i drugih vrsta socijalne zaštite državnih službenika.
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Zakon o radu u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 26/04, 7/05, 48/05 i 60/10),
 - Zakon o državnoj službi u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07, 43/09, 8/10 i 40/12),
 - Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti državnih službenika u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 20/03 i 94/10),

- Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti zaposlenika u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 81/07),
 - Odluka o uvjetima i načinu polaganja stručnog upravnog ispita pripravnika, lica sa visokom školskom spremom i zaposlenika na nivou BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 104/10 i 105/12).
- (5) Kancelarijsko poslovanje u organima uprave**
- a) *Gradivo*
- 1) *Kancelarijsko poslovanje*
- pojam, sadržaj i značaj kancelarijskog poslovanja,
 - načela kancelarijskog poslovanja (tačnost, ekspeditivnost, jednostavnost, jedinstvenost ili jednoobraznost, ekonomičnosti, budnosti)
 - propisi o kancelarijskom poslovanju,
 - značenje pojedinih izraza u kancelarijskom poslovanju (akt, prilog, predmet, dosje, fascikl, arhivska građa, registraturski materijal, pisarnica, arhiva),
 - osnovne knjige evidencije u kancelarijskom poslovanju,
 - pojam i značaj klasifikacijskih oznaka predmeta i akata,
 - primanje, otvaranje, pregledanje i raspoređivanje (signiranje) pošte, odnosno akata,
 - zavođenje akata (način i vrijeme zavođenja, prijemni pečat),
 - evidencija o predmetima i aktima (upisnik prvostepenih predmeta upravnog postupka, upisnik drugostepenih predmeta upravnog postupka, djelovodnik predmeta i akata, djelovodnik za povjerljivu i strogo povjerljivu poštu),
 - dostavljanje predmeta i akata u rad (interna dostavna knjiga, i prijem i otprema računa),
 - rad državnih službenika ovlaštenih za rješavanje predmeta i akata (prikupljanje podataka, sastavni dijelovi službenog akta, vraćanje riješenih predmeta u pisarnicu),
 - razvođenje akata i predmeta,
 - rokovnik predmeta,
 - otpremanje pošte (način otpremanja pošte, knjiga otpreme pošte putem kurira i knjiga otpreme pošte putem pošte),
 - organizacija prijema stranke, radne prostorije i njihovo korištenje.
- 2) *Arhivsko poslovanje*
- arhiviranje i čuvanje završenih predmeta i akata,
 - vođenje i korištenje arhivske knjige,
 - uvjeti za čuvanje registraturskog materijala i arhivske građe,
 - lista kategorija registraturskog materijala s rokovima čuvanja,
 - postupak odabiranja arhivske građe iz registraturskog materijala,
 - primopredaja arhivske građe nadležnom arhivu).
- 3) *Ovjera potpisa, rukopisa i prijepisa*
- nadležnost organa za ovjeru potpisa, rukopisa i prijepisa,
 - ovjera potpisa i rukopisa,
 - ovjera prijepisa,
 - posebni slučajevi ovjere isprava,
 - ovjera isprava prema Haškoj konvenciji,
 - evidencija i mjesto ovjere potpisa, rukopisa i prijepisa.
- 4) *Pečati*
- namjena pečata,
 - oblik i sadržaj pečata,
 - izrada pečata,
 - čuvanje i upotreba pečata,
 - evidencije o pečatima,
 - uništavanje pečata,
 - oglašavanje nevažećim nestalog pečata i izrada novog umjesto nestalog pečata.
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Zakon o pečatu institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 12/98; 14/03 i 62/11),
 - Zakon o arhivskoj građi i arhivu BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 16/01),
 - Zakon o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prepisa ("Službeni glasnik RS", broj 106/09),
 - Zakon o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prijepisa ("Službeni list SR BiH", br. 37/01 i 39/75),
 - Odluka o kancelarijskom poslovanju ministarstava, službi, institucija i drugih organa Vijeća ministara BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 21/01 i 29/03),
 - Uputstvo o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja ministarstava, službi, institucija i drugih organa Vijeća ministara BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 35/03, 92/05 i 40/07),
 - Uputstvo o postupku i načinu izrade, načinu vođenja i sadržaju evidencije o pečatima, uništavanju i stavljanju van upotrebe pečata institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 6/12),
 - Pravilnik o zaštiti i čuvanju arhivske građe u arhivu BiH i registraturske građe u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 10/03),
 - Pravilnik o preuzimanju arhivske građe u Arhiv BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 10/03),
 - Uputstvo o arhivskoj knjizi, čuvanju registraturne i arhivske građe i primopredaji arhivske građe između ministarstava, službi, institucija i drugih tijela Vijeća ministara BiH i Arhiva BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 16/06).
- III - PROGRAM STRUČNOG ISPITA ZA KANDIDATE SA VIŠOM ŠKOLSKOM SPREMOM**
- Član 4.
- (Gradivo, pravni izvori i pravna literatura za kandidate sa višom školskom spremom)
- Program stručnog ispita za kandidate sa višom školskom spremom, obuhvata predmete, gradivo, pravne izvore i pravnu literaturu, i to:
- (1) Osnove ustavnog sistema i evropske integracije**
- a) *Gradivo*
- 1) *Ustavni sistem BiH*
- opće karakteristike BiH kao države (demokratska načela, sastav, kretanje roba, usluga, kapitala i osoba, glavni grad, simboli i državljanstvo),
 - ljudska prava i osnovne slobode (ljudska prava, međunarodni standardi, izbjeglice i raseljene osobe),
 - nadležnost institucija BiH,
 - dodatne nadležnosti institucija BiH,
 - nadležnost entiteta,
 - izborni sistem u BiH,
 - organizacija vlasti u BiH,
 - Parlamentarna skupština BiH (Dom naroda i Predstavnički dom - izbor, mandat, nadležnost),
 - Predsjedništvo BiH (izbor, mandat, ovlaštenja – nadležnosti),
 - Vijeće ministara BiH (sastav, izbor, ovlaštenja – nadležnosti),
 - Ustavni sud BiH (sastav, jurisdikcija – nadležnost),

- Tužilaštvo BiH (sastav, izbor i ovlaštenja),
 - Pravobranilaštvo BiH (sastav, izbor i ovlaštenja),
 - Ombudsmen za ljudska prava BiH (sastav, izbor i ovlaštenja),
 - organizacija vlasti u Brčko Distriktu BiH,
 - organizacija vlasti u Republici Srpskoj,
 - organizacija vlasti u Federaciji BiH,
 - Centralna banka BiH (sastav i nadležnost).
- 2) *Osnove Evropskih integracija*
- nastanak i proširenje Evropske unije,
 - ciljevi integracija,
 - institucije Evropske unije (Savjet Evropske unije, Evropski savjet, Evropska komisija, Evropski parlament, Sud Evropskih zajednica, Evropski revizorski sud, Evropski Ombudsman i Evropska Centralna banka),
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Ustav Bosne i Hercegovine u izdanju Parlamentarne skupštine BiH (publikacija broj 6 iz 2002. godine),
 - Sporazum o ljudskim pravima (Opći okvirni sporazum za mir u BiH - Aneks 6),
 - Ustav Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", broj 21/92) i Amandmani na Ustav Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05 i 117/05),
 - Ustav Federacije BiH i Amandman I na Ustav Federacije BiH ("Službene novine FBiH", br. 1/94, 13/97, 5/98, 16/02, 22/02, 52/02, 18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04 i 71/05),
 - Ustavi kantona Federacije BiH i Amandmani na Ustav kantona Federacije BiH: Unskosanski kanton ("Službeni list Unskosanskog kantona", broj 1/95), Posavski kanton ("Narodne novine Posavskog kantona", broj 1/96), Tuzlansko-podrinjski kanton ("Službene novine Tuzlansko-podrinjskog kantona", broj 7/97), Zeničko-dobojski kanton ("Službene novine FBiH", broj 7/96), Bosansko-podrinjski kanton ("Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona", broj 3/97), Srednjo-bosanski kanton ("Službene novine Srednjo-bosanskog kantona", broj 1/97), Hercegovačko-neretvanski kanton ("Narodne novine Hercegovačko-neretvanskog kantona", broj 1/97), Zapadno-hercegovački kanton ("Narodne novine Zapadno-hercegovačkog kantona", broj 1/96), Kanton Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 1/96) i Herceg-bosanski kanton ("Narodne novine Herceg-bosanskog kantona", broj 3/96),
 - Statut Brčko Distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", broj 17/08),
 - Izborni zakon BiH ("Službeni glasnik BiH" br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08 i 32/10),
 - Zakon o pravobranilaštvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 8/02, 10/02, 44/04 i 102/09),
 - Zakon o tužilaštvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04 i 97/09),
 - Zakon o ombudsmenu za ljudska prava BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 35/04 i 32/06).
- (2) **Osnove uprave u BiH**
- a) *Gradivo*
- 1) *Osnove uprave u BiH*
- načela organizovanja i rada organa uprave (načela zakonitosti, samostalnosti, učinkovitosti, javnosti, upotrebe jezika i pisma),
 - poslovi organa uprave (provođenje utvrđene politike i izvršavanje zakona i drugih propisa, obavljanje upravnog nadzora, donošenje provedbenih propisa, predlaganje i davanje preporuka iz oblasti zakonodavstva, odgovaranje na pitanja organa zakonodavne vlasti, obavljanje drugih upravnih i stručnih poslova određenih zakonom i drugim propisima),
 - povjeravanje javnih ovlaštenja (kome se povjeravaju, način povjeravanja i upravni nadzor nad radom institucija koje imaju javna ovlaštenja),
 - odnos organa uprave prema organima zakonodavne vlasti (odgovornosti i ovlaštenja),
 - odnos organa uprave prema organima izvršne vlasti (ovlaštenja organa izvršne vlasti),
 - međusobni odnosi organa uprave (ovlaštenja i obaveze organa uprave u međusobnim odnosima, međusobna saradnja organa uprave na istom i različitom nivou vlasti),
 - odnosi organa uprave prema ombudsmanima,
 - odnosi organa uprave prema preduzećima (društvima) i drugim pravnim licima,
 - odnos organa uprave prema strankama,
 - načela organizacije organa uprave,
 - pravilnik o unutrašnjoj organizaciji organa uprave (sadržaj i način donošenja),
 - rukovodilac organa uprave i njegov zamjenik (imenovanje i razrješenje, ovlaštenja i odgovornosti),
 - sredstva za rad organa uprave (vrste sredstava),
 - inspekcijски nadzor (ko obavlja inspekcijски nadzor, pokretanje postupka, ovlaštenja i obaveze inspektora, vrste upravnih mjera).
- 2) *Državni organi uprave*
- odnosi državnih organa uprave prema Predsjedništvu BiH,
 - odnos državnih organa uprave prema Vijeću ministara BiH,
 - osnivanje i vrste državnih organa uprave,
 - rukovođenje državnim organima uprave (ministar i njegov zamjenik - imenovanje, ovlaštenja i obaveze, direktor i zamjenik direktora upravne organizacije - imenovanje, ovlaštenja, odgovornosti i obaveze),
 - odgovornost ministra i njegovog zamjenika i direktora upravne organizacije,
 - propisi i drugi akti državnih organa uprave,
 - odnosi državnih organa uprave prema entitetskim organima uprave i Brčko Distrikta BiH,
 - inspekcijски nadzor (zajedničke odredbe, upravna inspekcija).
- 3) *Entitetski organi uprave i organi uprave Brčko Distrikta BiH*
- organi uprave Republike Srpske,
 - organi uprave Federacije BiH,
 - organi uprave Brčko Distrikta BiH.
- 4) *Osnove lokalne samouprave*
- poslovi lokalne samouprave,
 - organizacija lokalne samouprave,
 - upravni nadzor nad radom organa lokalne samouprave,
 - pravo općina na međusobnu saradnju i udruživanje u saveze i druge oblike udruživanja.
- b) *Pravni izvori i literatura*

- Zakon o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09),
 - Zakon o Vijeću ministara BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08),
 - Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 42/05, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09 i 87/12),
 - Zakon o Vladi Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", broj 118/08),
 - Zakon o republikkoj upravi ("Službeni glasnik RS", br. 118/08 i 11/09),
 - Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 101/04, 42/05 i 118/05),
 - Zakon o Vladi Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 1/94, 8/95, 19/03, 2/06 i 8/06),
 - Zakon o upravi Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", br. 28/98 i 26/02),
 - Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 49/06),
 - Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave ("Službene novine Federacije BiH", br. 5/03, 19/03, 42/03, 26/04, 42/04, 38/05, 2/06 i 8/06),
 - Odluka o poslovima osnovnih djelatnosti i pomoćno-tehničkim poslovima i uvjetima za njihovo obavljanje u organima uprave institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 12/03),
 - Odluka o načelima za utvrđivanje unutrašnje organizacije uprave institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 12/03).
- (3) Upravni postupak i upravni spor**
- a) Gradivo*
- 1) Upravni postupak*
- Opće odredbe
- osnovna načela za vođenje upravnog postupka (važenje zakona, poseban postupak, supsidijarna primjena zakona, načelo zakonitosti, zaštita prava i sloboda građana i zaštita javnog interesa, načelo transparentnosti, načelo javnosti, načelo efiksnosti, načelo materijalne istine, načelo saslušanja stranke, ekonomičnost postupka, pomoć neukoj stranci, ocjena dokaza, samostalnost u rješavanju, pravo žalbe, konačnost rješenja, pravosnažnost rješenja, upotreba jezika i pisma),
 - pojam i značaj upravnog postupka,
 - primjena Zakona o upravnom postupku,
 - nadležnost (stvarna i mjesna nadležnost, prostorno ograničenje nadležnosti, stranke s diplomatskim imunitetom, sukob o nadležnosti, službeno lice ovlašteno za vođenje postupka i za rješavanje, pravna pomoć i izuzeće),
 - stranka u upravnom postupku i njeno zastupanje (pojam stranke, procesna sposobnost i zakonski zastupnik, privremeni zastupnik, zajednički predstavnik i punomoćnik),
 - komuniciranje organa i stranaka (podnesci, pozivanje, zapisnik, razgledanje spisa i obavještanje o toku postupka),
 - dostavljanje pismena (način dostavljanja, obavezno lično dostavljanje, posredno dostavljanje, posebni slučajevi dostavljanja, dostavnica i greške u dostavljanju),
 - rokovi (vrste i računanje rokova),
 - povrat u predašnje stanje (uvjeti, rokovi i odlučivanje o povratu u predašnje stanje),
- održavanje reda,
 - troškovi postupka (troškovi organa i stranaka i oslobođanje od plaćanja troškova).
- Prvostepeni postupak**
- pokretanje postupka i zahtjevi stranaka (pokretanje postupka, izmjena zahtjeva, spajanje stvari u jedan postupak, odustajanje od zahtjeva, poravnanje),
 - postupak do donošenja rješenja (zajedničke odredbe, skraćeni postupak, poseban ispitni postupak, prethodno pitanje, usmena rasprava),
 - dokazivanje (opće odredbe, isprave, uvjerenja, svjedoci, izjava stranke, vještaci, tumači i prevodioci, uvidaj, osiguranje dokaza),
 - rješenje (organ koji donosi rješenje, oblik i sastavni dijelovi rješenja, vrste rješenja, rok za izdavanje rješenja, ispravljanje grešaka u rješenju),
 - zaključak.
- Pravni lijekovi**
- Redovni pravni lijekovi:**
- žalba (pravo žalbe, nadležnost organa za rješavanje po žalbi, rok za žalbu, sadržaj žalbe, predavanje žalbe, rad prvostepenog organa po žalbi, rješavanje drugostepenog organa po žalbi, žalba kada prvostepeno rješenje nije donijeto u zakonskom roku, rok za donošenje rješenja po žalbi, posebni slučajevi odlučivanja o žalbi, dostavljanje drugostepenog rješenja).
- Vanredni pravni lijekovi:**
- obnova postupka (pokretanje i rješavanje o obnovi postupka),
 - mijenjanje i poništavanje rješenja u vezi s upravnim sporom,
 - zahtjev za zaštitu zakonitosti,
 - poništenje i ukidanje po pravu nadzora,
 - ukidanje i mijenjanje pravosnažnog rješenja uz pristanak ili po zahtjevu stranke,
 - vanredno ukidanje rješenja,
 - oglašavanje rješenja ništavnim,
 - pravne posljedice poništavanja i ukidanja rješenja.
- Izvršenje rješenja i zaključka**
- izvršno rješenje (kad rješenje postaje izvršno),
 - administrativno izvršenje (uvjeti i način izvršenja - zaključak o dozvoli izvršenja).
- 2) Upravni spor*
- pojam i značaj upravnog spora,
 - vrste upravnih sporova,
 - pravo na pokretanje upravnog spora (ko može pokrenuti upravni spor),
 - nadležnost suda za rješavanje upravnog spora,
 - upravni akti protiv kojih se može pokrenuti upravni spor,
 - upravni akti protiv kojih se ne može pokrenuti upravni spor,
 - pobijanje upravnog akta (razlozi za pobijanje),
 - pokretanje upravnog spora (tužba, rok i sadržaj tužbe),
 - odluke suda u upravnom sporu (presude i rješenja),
 - vanredni pravni lijekovi,
 - obaveznost presuda.
- b) Pravni izvori i literatura*
- Zakon o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02, 12/04, 88/07 i 93/09),
 - Zakon o upravnim sporovima BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 88/07 i 83/08).
- (4) Radni odnosi**
- a) Gradivo*

- 1) *Radni odnosi zaposlenika*
- pojam i bitni elementi radnog odnosa,
 - zaključivanje ugovora o radu (sadržaj ugovora), podaci koji se od zaposlenika ne mogu tražiti, probni rad i ugovor na neodređeno i određeno vrijeme,
 - radno vrijeme,
 - odmori i odsustva,
 - zaštita zaposlenika (maloljetnika, žena i materinstva, privremeno ili trajno nesposobnih za rad),
 - plate i naknade plate,
 - obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje za rad,
 - ocjenjivanje zaposlenika,
 - pripravnici i pripravnički rad,
 - volonteri i volonterski rad,
 - stručni ispit,
 - izumi i tehnička unaprjeđenja zaposlenika,
 - zabrana takmičenja zaposlenika sa poslodavcem,
 - disciplinska odgovornost,
 - naknada štete,
 - prestanak ugovora o radu (način prestanka ugovora, otkaz ugovora, otkazni rok, otpremnina, program zbrinjavanja viška zaposlenika),
 - ostvarivanje prava i obaveza iz radnog odnosa (odlučivanje o pravima i zaštita prava iz radnog odnosa),
 - stavljanje zaposlenika na raspolaganje,
 - Pravilnik o radu,
 - kolektivni ugovori (pojam i pitanja koja se ugovorom uređuju),
 - reprezentativni sindikat,
 - radna knjižica,
 - štrajk (pojam i uvjeti za štrajk).
- 2) *Radni odnosi državnih službenika*
- opći pojmovi o državnoj službi (pojam, državni službenik, zapošljavanje i razvoj karijere, zastupljenost, principi državne službe, izuzeće u primjeni),
 - radna mjesta u državnoj službi,
 - dužnost državnih službenika,
 - prava državnih službenika,
 - nespojivost sa dužnostima državnog službenika,
 - sekretari u Parlamentarnoj skupštini BiH i savjetnici,
 - interno oglašavanje,
 - javno oglašavanje,
 - opći uvjeti za postavljenje državnog službenika,
 - komisije za izbor (sastav, ostavka, izuzeće),
 - javni konkurs i izborni proces,
 - postavljenje državnog službenika,
 - zapošljavanje na određeno vrijeme,
 - probni period,
 - ocjena rada i unaprjeđenje,
 - premještaj (interni i eksterni) i direktno preuzimanje,
 - prekobrojnost,
 - sekretar sa posebnim zadatkom,
 - uvjeti rada državnog službenika (propisi o radu i socijalnom osiguranju, godišnji odmor, odsustva, rad sa skraćenim radnim vremenom),
 - stručno obrazovanje i usavršavanje,
 - prestanak radnog odnosa državnog službenika, razrješenje i nepravilno postavljenje,
 - disciplinska odgovornost i povrede službene dužnosti,
 - disciplinski postupak (nadležnost i pokretanje postupka),
 - postupak pred disciplinskim komisijama i pravni lijekovi,
- disciplinske mjere,
 - suspenzije (krivični postupak, preventivna suspenzija),
 - upravljanje državnom službom (institucije, Agencija za državnu službu, Odbor državne službe za žalbe),
 - primjena propisa iz zdravstvene zaštite, penzijsko-invalidskog osiguranja i drugih vrsta socijalne zaštite državnih službenika.
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Zakon o radu u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 26/04, 7/05, 48/05 i 60/10),
 - Zakon o državnoj službi u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07, 43/09, 8/10 i 40/12),
 - Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti zaposlenika u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 81/07),
 - Odluka o uvjetima i načinu polaganja stručnog upravnog ispita pripravnika, lica sa visokom školskom spremom i zaposlenika na nivou BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 104/10 i 105/12).
- (5) Kancelarijsko poslovanje u organima uprave**
- a) *Gradivo*
- 1) *Kancelarijsko poslovanje*
- pojam, sadržaj i značaj kancelarijskog poslovanja,
 - načela kancelarijskog poslovanja (tačnost, ekspeditivnost, jednostavnost, jedinstvenost ili jednoobraznosti, ekonomičnosti, budnosti),
 - propisi o kancelarijskom poslovanju,
 - značenje pojedinih izraza u kancelarijskom poslovanju (akt, prilog, predmet, dosje, fascikl, arhivska građa, registraturski materijal, pisarnica, arhiva),
 - osnovne knjige evidencije u kancelarijskom poslovanju,
 - pojam i značaj klasifikacijskih oznaka predmeta i akata,
 - primanje, otvaranje, pregledanje i raspoređivanje (signiranje) pošte, odnosno akata,
 - zavođenje akata (način i vrijeme zavođenja, prijemni pečat),
 - evidencija o predmetima i aktima (upisnik prvostepeni predmeta upravnog postupka, upisnik drugostepeni predmeta upravnog postupka, djelovodnik predmeta i akata, djelovodnik za povjerljivu i strogo povjerljivu poštu),
 - dostavljanje predmeta i akata u rad (interna dostavna knjiga, i prijem i otprema računa),
 - rad državnih službenika ovlaštenih za rješavanje predmeta i akata (prikupljanje podataka, sastavni dijelovi službenog akta, vraćanje riješenih predmeta u pisarnicu),
 - razvođenje akata i predmeta,
 - rokovnik predmeta,
 - otpremanje pošte (način otpremanja pošte, knjiga otpreme pošte putem kurira i knjiga otpreme pošte putem pošte),
 - organizacija prijema stranke, radne prostorije i njihovo korištenje.
- 2) *Arhivsko poslovanje*
- arhiviranje i čuvanje završenih predmeta i akata,
 - vođenje i korištenje arhivske knjige,
 - uvjeti za čuvanje registraturskog materijala i arhivske građe,

- lista kategorija registraturnog materijala s rokovima čuvanja,
 - postupak odabiranja arhivske građe iz registraturnog materijala,
 - primopredaja arhivske građe nadležnom arhivu.
- 3) *Ovjera potpisa, rukopisa i prijepisa*
- nadležnost organa za ovjeru potpisa, rukopisa i prijepisa,
 - ovjera potpisa i rukopisa,
 - ovjera prijepisa,
 - posebni slučajevi ovjere isprava,
 - ovjera isprava prema Haškoj konvenciji,
 - evidencija i mjesto ovjere potpisa, rukopisa i prijepisa.
- 4) *Pečati*
- namjena pečata,
 - oblik i sadržaj pečata,
 - izrada pečata,
 - čuvanje i upotreba pečata,
 - evidencije o pečatima,
 - uništavanje pečata,
 - oglašavanje nevažećim nestalog pečata i izrada novog umjesto nestalog pečata.
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Zakon o pečatu institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 12/98, 14/03 i 62/11),
 - Zakon o arhivskoj građi i arhivu BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 16/01),
 - Zakon o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prepisa ("Službeni glasnik RS", broj 106/09),
 - Zakon o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prijepisa ("Službeni list SR BiH", br. 37/01 i 39/75),
 - Odluka o kancelarijskom poslovanju ministarstava, službi, institucija i drugih organa Vijeća ministara BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 21/01 i 29/03),
 - Uputstvo o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja ministarstava, službi, institucija i drugih organa Vijeća ministara BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 35/03, 92/05 i 40/07),
 - Uputstvo o postupku i načinu izrade, načinu vođenja i sadržaju evidencije o pečatima, uništavanju i stavljanju van upotrebe pečata institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 6/12),
 - Pravilnik o zaštiti i čuvanju arhivske građe u arhivu BiH i registraturne građe u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 10/03),
 - Pravilnik o preuzimanju arhivske građe u Arhiv BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 10/03),
 - Uputstvo o arhivskoj knjizi, čuvanju registraturne i arhivske građe i primopredaji arhivske građe između ministarstava, službi, institucija i drugih tijela Vijeća ministara BiH i Arhiva BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 16/06).

IV - PROGRAM STRUČNOG ISPITA ZA KANDIDATE SA SREDNJOM ŠKOLSKOM SPREMOM

Član 5.

(Građivo, pravni izvori i pravna literatura za kandidate sa srednjom školskom spremom)

Program stručnog ispita za kandidate sa srednjom školskom spremom, obuhvata predmete, građivo, pravne izvore i pravnu literaturu, i to:

(1) Osnove ustavnog sistema

a) Građivo

1) Ustavni sistem BiH

- ljudska prava i osnovne slobode,

- nadležnost institucija BiH,
- Parlamentarna skupština BiH (Dom naroda i Predstavnički dom-sastav i način izbora),
- Predsjedništvo BiH (izbor, mandat i ovlaštenja),
- Vijeće ministara BiH (sastav, izbor i ovlaštenja),
- Tužilaštvo BiH (sastav, izbor i ovlaštenje),
- Pravobranilaštvo BiH (sastav, izbor i ovlaštenje),
- Ombudsmen za ljudska prava BiH (sastav, izbor i ovlaštenje).

b) Pravni izvori i literatura

- Ustav BiH (Opći okvirni sporazum za mir u BiH - Aneks 4)
- Zakon o pravobranilaštvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 8/02, 10/02 i 44/04),
- Zakon o tužilaštvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 24/02, 3/03, 37/03, 42/03, 9/04, 35/04, 61/04 i 97/09),
- Zakon o ombudsmenu za ljudska prava BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 35/04 i 32/06).

(2) Osnove uprave u BiH

a) Građivo

1) Osnove uprave u BiH

- poslovi organa uprave (provođenje utvrđene politike i izvršavanje zakona i drugih propisa, obavljanje upravnog nadzora, donošenje provedbenih propisa, predlaganje i davanje preporuka iz oblasti zakonodavstva, odgovaranje na pitanja organa zakonodavne vlasti, obavljanje drugih upravnih i stručnih poslova određenih zakonom i drugim propisima),
- odnosi organa uprave prema ombudsmenima,
- odnos organa uprave prema strankama,
- pravilnik o unutrašnjoj organizaciji organa uprave (sadržaj i način donošenja).

2) Državni organi uprave

- osnivanje i vrste državnih organa uprave,
- rukovođenje državnim organima uprave (minister i njegov zamjenik – imenovanje, ovlaštenja i obaveze, direktor i zamjenik direktora upravne organizacije – imenovanje, ovlaštenja, odgovornosti i obaveze),
- odgovornost ministra i njegovog zamjenika i direktora upravne organizacije,
- propisi i drugi akti državnih organa uprave,
- inspekcijски nadzor (zajedničke odredbe, upravna inspekcija).

3) Entitetski organi uprave i organi uprave Brčko Distrikta BiH

- organi uprave Republike Srpske,
- organi uprave Federacije BiH,
- organi uprave Brčko Distrikta BiH.

4) Osnove lokalne samouprave

- poslovi lokalne samouprave,
- organizacija lokalne samouprave,
- pravo općina na međusobnu saradnju i udruživanje u saveze i druge oblike udruživanja.

b) Pravni izvori i literatura

- Zakon o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09),
- Zakon o lokalnoj samoupravi Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 101/04, 42/05 i 118/05),
- Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH ("Službene novine Fedracije BiH", broj 49/06).

(3) Upravni postupak

a) Građivo

1) Upravni postupak

- Opće odredbe

- primjena Zakona o upravnom postupku,
 - nadležnosti za vođenje upravnog postupka,
 - stranke u upravnom postupku,
 - komuniciranje organa i stranaka (podnesci, pozivanje, zapisnik, razgledanje spisa i obavještanje o toku postupka),
 - dostavljanje (način dostavljanja, posredno i obavezno lično dostavljanje),
 - dostavnica,
 - rokovi (vrste i računanje rokova),
 - troškovi postupka (troškovi organa i stranaka i oslobađanje od plaćanja troškova).
- 2) *Prvostepeni postupak*
- pokretanje postupka (pokretanje postupka, izmjena zahtjeva, odustajanje od zahtjeva),
 - postupak do donošenja rješenja (skraćeni postupak, poseban ispitni postupak i usmena rasprava),
 - dokazivanje (isprave, uvjerenja, svjedoci, izjave stranaka, vještaci i prevodioci i uvidaj),
 - rješenje (organ koje donosi rješenje, oblik i sastavni dijelovi rješenja, rok za izdavanje rješenja).
- 3) *Pravni lijekovi*
- žalba (pravo žalbe, nadležnost organa za rješavanje po žalbi, rok za žalbu, sadržaj žalbe, predavanje žalbe, rad prvostepenog organa po žalbi, rješavanje drugostepenog organa po žalbi, žalba kada prvostepeno rješenje nije donijeto, rok za donošenje rješenja po žalbi),
 - vanredni pravni lijekovi (samo nazivi i protiv kojih se rješenja koriste).
- b) *Pravni izvori i literatura*
- (4) Radni odnosi u organima uprave**
- a) *Gradivo*
- Radni odnosi zaposlenika*
- pojam i bitni elementi radnog odnosa,
 - zaključivanje ugovora o radu (sadržaj ugovora), podaci koji se od zaposlenika ne mogu tražiti, probni rad i ugovor na neodređeno i određeno vrijeme,
 - radno vrijeme,
 - odmori i odsustva,
 - zaštita zaposlenika (maloljetnika, žena i materinstva, privremeno ili trajno nesposobnih za rad),
 - plate i naknade plate,
 - obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje za rad,
 - ocjenjivanje zaposlenika,
 - pripravnici i pripravnički rad,
 - volonteri i volonterski rad,
 - stručni ispit,
 - izumi i tehnička unapređenja zaposlenika,
 - zabrana takmičenja zaposlenika sa poslodavcem,
 - disciplinska odgovornost,
 - naknada štete,
 - prestanak ugovora o radu (način prestanka ugovora, otkaz ugovora, otkazni rok, otpremnina, program zbrinjavanja viška zaposlenika),
 - ostvarivanje prava i obaveza iz radnog odnosa (odlučivanje o pravima i zaštita prava iz radnog odnosa),
 - radna knjižica,
 - štrajk (pojam i uvjeti za štrajk).
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Zakon o radu u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 26/04, 7/05, 48/05 i 60/10),
 - Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti zaposlenika u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 81/07),
- Odluka o uvjetima i načinu polaganja stručnog upravnog ispita pripravnika, lica sa visokom školskom spremom i zaposlenika na nivou BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 104/10 i 105/12).
- (5) Kancelarijsko poslovanje u organima uprave**
- a) *Gradivo*
- 1) *Kancelarijsko poslovanje*
- pojam, sadržaj i značaj kancelarijskog poslovanja,
 - načela kancelarijskog poslovanja (tačnost, ekspeditivnost, jednostavnost, jedinstvenost ili jednoobraznost, ekonomičnost, budnost),
 - propisi o kancelarijskom poslovanju,
 - značenje pojedinih izraza u kancelarijskom poslovanju (akt, prilog, predmet, dosje, fascikl, arhivska građa, registraturski materijal, pisarnica, arhiva),
 - osnovne knjige evidencije u kancelarijskom poslovanju,
 - pojam i značaj klasifikacijskih oznaka predmeta i akata,
 - primanje, otvaranje, pregledanje i raspoređivanje (signiranje) pošte, odnosno akata,
 - zavođenje akata (način i vrijeme zavođenja, prijemni pečat),
 - evidencija o predmetima i aktima (upisnik prvostepeni predmeta upravnog postupka, upisnik drugostepeni predmeta upravnog postupka, djelovodnik predmeta i akata, djelovodnik za povjerljivu i strogo povjerljivu poštu),
 - dostavljanje predmeta i akata u rad (interna dostavna knjiga, i prijem i otprema računa),
 - rad državnih službenika ovlaštenih za rješavanje predmeta i akata (prikupljanje podataka, sastavni dijelovi službenog akta, vraćanje riješenih predmeta u pisarnicu),
 - razvođenje akata i predmeta,
 - rokovnik predmeta,
 - otpremanje pošte (način otpremanja pošte, knjiga otpreme pošte putem kurira i knjiga otpreme pošte putem pošte),
 - organizacija prijema stranke, radno prostorije i njihovo korištenje.
- 2) *Arhivsko poslovanje*
- arhiviranje i čuvanje završenih predmeta i akata,
 - vođenje i korištenje arhivske knjige,
 - uvjeti za čuvanje registraturskog materijala i arhivske građe,
 - lista kategorija registraturskog materijala s rokovima čuvanja,
 - postupak odabiranja arhivske građe iz registraturskog materijala,
 - primopredaja arhivske građe nadležnom arhivu).
- 3) *Ovjera potpisa, rukopisa i prijepisa*
- nadležnost organa za ovjeru potpisa, rukopisa i prijepisa,
 - ovjera potpisa i rukopisa,
 - ovjera prijepisa,
 - posebni slučajevi ovjere isprava,
 - ovjera isprava prema Haškoj konvenciji,
 - evidencija i mjesto ovjere potpisa, rukopisa i prijepisa.
- 4) *Pečati*
- namjena pečata,
 - oblik i sadržaj pečata,
 - izrada pečata,
 - čuvanje i upotreba pečata,

- evidencije o pečatima,
 - uništavanje pečata,
 - oglašavanje nevažnim nestalog pečata i izrada novog umjesto nestalog pečata.
- b) *Pravni izvori i literatura*
- Zakon o pečatu institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 12/98, 14/03 i 62/11),
 - Zakon o arhivskoj građi i arhivu BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 16/01),
 - Zakon o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prepisa ("Službeni glasnik RS", broj 106/09),
 - Zakon o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prijepisa ("Službeni list SR BiH", br. 37/01 i 39/75),
 - Odluka o kancelarijskom poslovanju ministarstava, službi, institucija i drugih organa Vijeća ministara BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 21/01 i 29/03),
 - Uputstvo o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja ministarstava, službi, institucija i drugih organa Vijeća ministara BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 35/03, 92/05 i 40/07),
 - Uputstvo o postupku i načinu izrade, načinu vođenja i sadržaju evidencije o pečatima, uništavanju i stavljanju van upotrebe pečata institucija BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 6/12),
 - Pravilnik o zaštiti i čuvanju arhivske građe u arhivu BiH i registratorske građe u institucijama BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 10/03),
 - Pravilnik o preuzimanju arhivske građe u Arhiv BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 10/03),
 - Uputstvo o arhivskoj knjizi, čuvanju registraturne i arhivske građe i primopredaji arhivske građe između ministarstava, službi, institucija i drugih tijela Vijeća ministara BiH i Arhiva BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 16/06).

V - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 6.

(Prestanak važenja Programa)

Stupanjem na snagu ovog Programa prestaje da važi Program stručnog upravnog ispita za pripravnike, lica sa visokom školskom spremom i zaposlenike na nivou Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 34/11).

Član 7.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Program stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj 08-02-2-12948/12
29. januara 2013. godine

Ministar
Bariša Čolak, s. r.

URED ZA VETERINARSTVO BOSNE I HERCEGOVINE

195

Na temelju članka 5. stavak (2) Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 25/09), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donio je

PRAVILNIK

O IZMJENI PRAVILNIKA O UVJETIMA KOJIMA MORAJU UDOVOLJAVATI FARME I UVJETIMA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA NA FARMAMA

Članak 1.

U Pravilniku o uvjetima kojima moraju udovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama ("Službeni glasnik BiH", broj 46/10) u članku 60. stavak (2) riječi: "1.

siječnja 2012. godine" zamjenjuju se riječima: "1. siječnja 2015. godine".

Članak 2.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 04-5-02-2-1461-4/12
28. prosinca 2012. godine
Sarajevo

Direktor
Ljubomir Kalaba, v. r.

Na osnovu člana 5. stav (2) Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 25/09), Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donijela je

PRAVILNIK

O IZMJENI PRAVILNIKA O USLOVIMA KOJE MORAJU DA ZAĐOVOĐABAJU FARME I USLOVIMA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA NA FARMAMA

Član 1.

U Pravilniku o uslovima koje moraju da zadovoljavaju farme i uslovima za zaštitu životinja na farmama ("Službeni glasnik BiH", broj 46/10) u članku 60. stav (2) riječi: "1. januara 2012. godine" zamjenjuju se riječima: "1. januara 2015. godine".

Član 2.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 04-5-02-2-1461-4/12
28. decembra 2012. godine
Sarajevo

Direktor
Ljubomir Kalaba, s. r.

Na osnovu člana 5. stav (2) Zakona o zaštiti i dobrobiti životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 25/09), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donio je

PRAVILNIK

O IZMJENI PRAVILNIKA O UVJETIMA KOJE MORAJU ZADOVOLJAVATI FARME I UVJETIMA ZA ZAŠTITU ŽIVOTINJA NA FARMAMA

Član 1.

U Pravilniku o uvjetima koje moraju zadovoljavati farme i uvjetima za zaštitu životinja na farmama ("Službeni glasnik BiH", broj 46/10) u članku 60. stav (2) riječi: "1. januara 2012. godine" zamjenjuju se riječima: "1. januara 2015. godine".

Član 2.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 04-5-02-2-1461-4/12
28. decembra 2012. godine
Sarajevo

Direktor
Ljubomir Kalaba, s. r.

UPRAVA BOSNE I HERCEGOVINE ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA BILJA

196

Na temelju članka 35. stavak (4) i članka 86. stavak (2) Zakona o zaštiti zdravlja bilja ("Službeni glasnik BiH", broj 23/03) i članka 61. stavak (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09), Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja bilja, u suradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, donosi